

przez osoby, podejmujące refleksję nad wychowaniem, sprawia, że warto byłoby przynajmniej wyraźnie wskazać różnice między tymi tezami a wnioskami, jakie autor formułuje w pracy.

Jarosław Horowski

Władysława Szulakiewicz (red.), *Świat idei edukacyjnych. Zbiór studiów ofiarowanych Księdzu Profesorowi Jerzemu Bagrowiczowi w 70. rocznicę urodzin*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008, ss. 344.

Prezentowana książka, dedykowana Księdzu Profesorowi Jerzemu Bagrowiczowi w 70. rocznicę urodzin, składa się z prac profesorów pedagogiki, współpracujących z Jubilatem na polu naukowym. Jest ona formą podziękowania za współpracę, otwartość i życzliwość. Zamiast tradycyjnego wstępu jego autor, Aleksander Nalaskowski, w „Przypowieści o pasterzu” podał fakty, które przyczyniły się do tego, że jubileusz 70. urodzin ks. J. Bagrowicza był obchodzony na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wrócił we wspomnieniach do pierwszych spotkań, nawiązania współpracy, utworzenia specjalności Edukacja chrześcijańska, a następnie do uczestnictwa Jubilata w wydarzeniach ważnych dla toruńskiej pedagogiki.

Część I. książki poświęcona została biografii naukowej ks. prof. J. Bagrowicza. Władysława Szulakiewicz w wywiadzie: „O ludziach, spotkaniach, wartościach” naszkicowała drogę dochodzenia Jubilata do refleksji pedagogicznej. Poprzez pytania starała się wydobyć to, co ks. prof. J. Bagrowicz postrzega jako najważniejsze w budowaniu własnego obrazu rzeczywistości wychowania oraz wskazać największe osiągnięcia Jubilata w dziedzinie nauki. Prezentacji dopełniają bibliografia prac naukowych Jubilata za lata 2002–2007 oraz fotografie z jego życia naukowego.

W części II.: „Dylematy edukacji uniwersyteckiej” swoje artykuły przedstawili: Ryszard Borowicz, Jerzy Brzeziński i Zbigniew Kwieciński. R. Borowicz nakreślił zagadnienie funkcjonowania szkolnictwa wyższego w Polsce w trzech wymiarach temporalnych: czasów minionych, współczesnych i nadchodzących. J. Brzeziński w refleksji zatytułowanej: „Co zrobić, aby zniszczyć uniwersytet?” poruszył problem roli i kondycji uniwersytetu. Wskazał na dwa zagrożenia w rozwoju uczelni wyższych, tj. przekształcanie uniwersytetów w szkoły zawodowe oraz niechęć rządu do ich finansowania. Zjawiska degradacji społecznej i moralnej środowiska akademickiego w konsekwencji zmian społeczno-ekonomicznych (wolny rynek, rynek usług akademickich, masowość studiowania, utowarowienie wszelkich relacji) oraz w wyniku rewolucji informacyjnej i medialnej stały się przedmiotem analiz Z. Kwiecińskiego. W artykule pt.: „Dewiacyjne

zmiany w środowisku akademickim. Patologie czy epidemie?” zaproponował, by nie nazywać ich patologiami, ale epidemią społeczną w środowisku akademickim, gdyż są one powszechne, przenośne i zaraźliwe.

„Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań pedagogicznych” to tytuł III. części książki, w której, moim zdaniem, na szczególną uwagę zasługują artykuły Marii Marty Urlińskiej i Jarosława Michalskiego. M. M. Urlińska w tekście „Medialna trywializacja problemów oświaty” nawiązała do medialnych relacji na temat chuligańskich zachowań uczniów szkół średnich, jednak nie po to, aby analizować te zjawiska, ale w celu wykazania, jaką wiedzę o szkolnej rzeczywistości przekazywały media i jak w ten sposób kreowały w dużej mierze nierzeczywisty obraz edukacji szkolnej. Praca Jarosława Michalskiego poświęcona została analizie transakcyjnej jako propozycji wychowania człowieka. Autor wykazał w swoich rozważaniach, jak ważną rolę w procesie wychowania odgrywają wartości moralne, które kształtują osobowość człowieka. W zakończeniu części III. Beata Przyborowska w artykule pt.: „O kulturze innowacji w edukacji” podkreśla, że „istniejący silny wpływ systemu wartości funkcjonującego w obrębie kultury szkoły na chłonność innowacyjną poszczególnych instytucji edukacyjnych powoduje, że modernizacja systemu normatywnego oświaty powinna przebiegać równoległe do innych poczynań reformatorskich, podejmowanych dla ulepszenia programów i metod pedagogicznego działania” (s. 170). W części III. odnaleźć można również teksty: Tomasza Biernata: „Paradoksy dzieciństwa jako problem pedagogiczny”; Marioli Chomczyńskiej-Rubachy i Krzysztofa Rubachy: „Poczucie skuteczności a preferowane strategie wychowawcze nauczycieli”; Bogusława Śliwerskiego: „O edukacji zróżnicowanej w Polsce”; Ewy Przybylskiej: „Oblicza europejskiej edukacji dorosłych w metaforach” oraz Eugenii Malewskiej: „Teoria a praktyka edukacyjna”.

Część IV. książki dotyczy religijnych odniesień teorii i praktyki edukacyjnej. Bogusław Milerski, podejmując temat „Odnawianie umysłu, czyli o refleksyjnym charakterze kształcenia religijnego”, podkreślił, że ks. prof. Jerzy Bagrowicz jest propagatorem całościowej i integralnej wizji edukacji religijnej na gruncie polskiej pedagogiki religii. Autor wskazał również, że w kształceniu religijnym istotne są dwa aspekty. Z jednej strony, kształcenie religijne ma służyć budowaniu konkretnej opcji światopoglądowej, a z drugiej, musi prowadzić do konfrontacji z wielością stanowisk, dotyczących wizji świata. Z kolei Czesław Kustra, autor artykułu: „Duchowość chrześcijańska a sens życia człowieka”, wyszedł w swoich rozważaniach z założenia, że „duchowość jest [...] zdolnością do odkrywania i zrozumienia tajemnicy człowieka i sensu jego życia” (s. 195). Na jego fundamencie podjął temat pustki egzystencjalnej, przejawiającej się poczuciem braku sensu życia, celu życia, chaosem egzystencjalnym – problemami z określeniem hierarchii wartości, nudą, której skutkiem są: depresja, nałogi, agresja. W zakończeniu swojej wypowiedzi Cz. Kustra dochodzi do wniosku, że sposobem na przezwycięzenie owej pustki jest powrót do zdrowej chrześcijańskiej duchowości. Dosyć dobrze koresponduje z tym stanowiskiem stwierdzenie Marzeny Za-

orskiej, która w artykule pt.: „Aktywność religijna osób z niepełnosprawnością jako element rewalidacji i autorewalidacji” wskazała na to, że rola religii w pracy z osobami niepełnosprawnymi jest obecnie coraz bardziej zauważana i doceniana. Poza wspomnianymi powyżej w części IV. recenzowanej pracy znalazły się także artykuły: Aleksandra Nalaskowskiego: „Droga, Prawda i Życie w nieczystej rzeczywistości”; Jacka Błęszyńskiego: „Adopcja w nauczaniu Kościoła katolickiego”; Mariana Bybluka: „Nauczanie religii i wychowanie religijne we współczesnej Rosji”; Aliny Rynio: „Bractwo Comunione e liberazione i nadzieje z nim związane”; Piotra Błajeta: „Joga – między ciałem a duchem”; Józefa Binnebesela: „Dylematy terapeuty”.

Ostatnia część książki pt.: „Tradycja społeczno-oświatowa” zawiera m.in. wypowiedź Andrzeja Wojciechowskiego, który w tekście: „Ile dywizji ma Papież? List otwarty do prof. Normana Daviesa” podjął się polemiki z poglądami popularnego obecnie historyka. Według prof. N. Daviesa, papież Pius XII w czasie II wojny światowej nie uczynił niczego, aby pomóc cierpiącym Żydom i mordowanym katolikom. A. Wojciechowski stwierdził, że istnieją dokumenty, świadczące o działalności Piusa XII na rzecz ratowania Żydów, które znajdują się w bibliotekach uniwersyteckich oraz w Tajnym Archiwum Watykańskim. Tytułową „dywizją Papieża” byli księża, klerycy, biskupi, siostry zakonne, a także inne osoby, głoszące Ewangelię i świadczące swoją pomoc duchową i materialną w obozach zagłady. Prezentacji tradycji społeczno-oświatowych dokonali również Wiesław Theiss w artykule: „Działalność społeczno-kulturalna w Toruniu w latach 1914–1920” oraz Witold Wojdyło w pracy: „Dwa światy według Stanisława Grabskiego”.

Podsumowując refleksje nasuwające się po lekturze książki *Świat idei edukacyjnych*, można stwierdzić, że jest to bardzo wartościowa pozycja zawierająca cenne informacje z obszaru pedagogiki ogólnej, religijnej, religii, jak również historii. Lektura ta uczuła czytelnika na istniejące w świecie współczesnym zagrożenia dotyczące jednostki, społeczności, uniwersytetów, jak również rozwoju pedagogiki jako dyscypliny naukowej. Autorzy podają cenne wskazówki, co zrobić, aby współczesny człowiek nie zatracił swojego człowieczeństwa i wartości moralnych.

*Ewa Studzińska**

* Mgr Ewa Studzińska, absolwentka pedagogiki na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.